

Dosud chybí objektivní hodnocení Února 1948

Dnes si připomínáme únorové události roku 1948, které současná politická moc označuje jako komunistický převrat.

Přesvědčovat ji, a také politicky ngramotné antikomunisty, kteří ruku v ruce zatím nepočtenou, leč stále agresivnější skupinou českých neonacistů, popírají historické souvislosti českých a československých dějin, je zbytečné. V srdcích levicově smýšlejících občanů zůstává 25. únor 1948 vítězstvím lidu nad domácí a zahraniční reakcí.

Na rozdíl od kritiků totiž leccos ví o Košickém vládním programu z dubna 1945, který zakotvil, že Československo bude lidovou demokracií a že základem nové státní a veřejné správy se stanou národní výbory. Novou vládu program charakterizoval jako vládu široké Národní fronty Čechů a Slováků. V zahraniční politice ČSR vyhlásil důslednou orientaci na pevné spojení a přátelství se Sovětským svazem. Zakázána byla obnova činnosti všech fašistických a stavovských stran. V závěru programového prohlášení bylo řečeno, že vláda nepřipustí, aby v osvobozené republice převládal kořistnický zájem jednotlivců a skupin nad zájmy pracujícího lidu měst a venkova.

Komunistická strana Československa se tehdy poprvé stala vládní stranou. Košický vládní program podepsali v Moskvě i vůdci ostatních stran Národní fronty - sociální demokraté, národní socialisté, lidovci i představitelé Slovenské demokratické strany.

****Komunisté vyhráli volby****

Připomeňme, že po válce komunisté mobilizovali občany k rychlé obnově země. Důsledně KSČ uplatňovala požadavek lidu po znárodnění průmyslu, jehož první etapa proběhla již na podzim 1945 (25. října). Po úporných jednáních bylo dohodnuto, že budou znárodněny všechny podniky mající nad 500 zaměstnanců. Po vyhlášení dekretu o znárodnění zůstala ještě plná třetina podniků v rukách soukromníků.

Koncem května roku 1946 bylo ve všeobecných volbách podle přímého, rovného a tajného všeobecného práva hlasovacího zvoleno Ústavodárné národní shromáždění (ÚNS), jehož hlavním úkolem bylo, kromě projednávání a schvalování zákonů, především vypracovat novou ústavu republiky. KSČ tehdy získala v českých zemích 40 procent všech hlasů, Národní socialisté 23,6, lidovci 20,2 a sociální demokraté 15,5 procenta hlasů. Na Slovensku hlasovalo pro Komunistickou stranu Slovenska 30,37 procenta voličů. KSS, ačkoli se řídila jednotnou politickou linií KSČ, byla tehdy organizačně samostatná. Demokratická strana získala ve volbách 62 procent. O zbytek voličské přízně se na Slovensku rozdělily dvě malé strany utvořené těsně před volbami - Strana práce a Strana slobody. Volební úspěch demokratické strany však nemohl zabránit celkové porážce pravicových stran v Československu. Naopak, komunisté byli nejsilnější politickou stranou v republice.

ÚNS bylo zvoleno na dva roky. Cílem jeho práce mělo být vypracování Ústavy ČSR. Další volby se měly konat v roce 1948 a to do Národního shromáždění. Vzhledem k rostoucí autoritě KSČ u veřejnosti měli z jejich výsledku předáci nekomunistických stran obavy.

****Pokus zablokovat činnost vlády****

Těžko se rozebírat všemi událostmi předcházejícími krizové situace v únoru 1948. Poválečná doba byla příliš složitá na to, abych si dovolil její zjednodušující hodnocení. A totéž platí

o samotných příčinách politické krize, k níž došlo těsně před tím, co se 12 nekomunistických ministrů pokusilo 20. února podáním demise zablokovat činnost vlády ČSR. Proto jen stručně shrňme základní fakta.

»Velká hra« o budoucnost Československa začala 13. února a to sporem o komunistický vliv v policii (SNB). Od roku 1945 totiž komunisté řídili ministerstvo vnitra. Historici uvádějí, že z dvaceti sedmi krajských policejních náčelníků bylo dvacet členů KSČ, ze sto padesáti tří okresních velitelů pak osmdesát členů KSČ. Tehdejší ministr spravedlnosti Prokop Drtina ostře vystoupil proti komunistickému ovládnutí bezpečnostních složek... Odpoledne 13. února byl Drtina informován, že předchozího dne bylo osm nekomunistických divizních policejních komisařů zbaveno funkcí a nahrazeno komunisty. To byla zřejmě poslední kapka do napjatých vztahů. Národně socialističtí ministři obvinili ministra vnitra, že provádí reorganizaci Bezpečnosti bez vědomí vlády. Ta rozhodla (proti hlasům komunistů), aby ministr vnitra pozastavil své rozhodnutí. Na další schůzi vlády 17. února, které se ministr vnitra Václav Nosek nezúčastnil, pohrozili národně socialističtí ministři demisí, pokud ministr vlády neprovede předchozí usnesení. Dne 20. února ministři národně socialistické strany, lidové strany a slovenské Demokratické strany odmítli přijít na zasedání vlády svolané předsedou vlády Klementem Gottwaldem a podali demisi... Proč zvolili právě toto datum? Pravděpodobně proto, že to bylo těsně před zahájením sjezdu závodních rad, plánovaným na 22. února, z jehož výsledku měli obavy.

Tak nějak začala únorová krize. Spekulativní demise ministrů měla nejen zablokovat činnost vlády, ale i donutit Gottwalda, aby ustoupil jejich požadavkům, nebo aby odstoupil. Naprosto si nepřipouštěli, že by tuto akci mohli prohrát, doufali, že se k nim přidají tehdejší nestraničtí ministři Ludvík Svoboda a Jan Masaryk. Pokud by se oni přiklonili k »protestujícím« ministrům, komunisté by se ve vládě ocitli v menšině.

****Důslednost se vyplatila****

V žádném případě, což bylo historiky opakovaně doloženo, nešlo o »puč« komunistů, jak se leckdo v současné době snaží vysvětlovat, ale o nerozvážný pokus o puč nekomunistických ministrů, kteří přecenili svoje síly a možnosti. To oni chtěli svrhnout tehdejší vládu Národní fronty. V průběhu celé únorové krize zaujímal komunisté důsledně legální pozici, krizi řešili politickými prostředky ve shodě s Ústavou a zákony republiky i parlamentními zvyklostmi... Ostatně KSČ v té době byla nejsilnější politickou stranou.

Komunisté ve všech osobních i písemných jednáních s prezidentem Eduardem Benešem a demokratickými představiteli druhých stran a složek Národní fronty důsledně trvali na tom, že demise 12 ministrů musí být přijata.

Na sobotu 21. února byl svolán tábor lidu na Staroměstské náměstí v Praze. I v ostatních městech a místech po celé republice byly svolány veliké, masové protesty. Z pražské demonstrace byla vyslána padesátičlenná delegace na Pražský hrad k Benešovi, aby mu tlumočila požadavek občanů, aby demisi ministrů přijal.

Po bouřlivé sobotě přišla neméně bouřlivá neděle 22. února. Na tento den byl již dříve svolán sjezd závodních rad z celé republiky. Sjezd přijal usnesení o vyhlášení jednohodinové generální stávky na výstrahu reakci a na podporu Gottwaldovy vlády. Schválil také vytyčené požadavky dalšího znárodnění podniků. V úterý 24. února byla generální stávka...

****Vznik nové vlády ****

Ve středu 25. února dopoledne navštívili Klement Gottwald, Václav Nosek a Antonín Zápotocký prezidenta Eduarda Beneše, aby jej znovu upozornili na požadavek občanů: přijmout demisi ministrů! Předseda vlády Gottwald předložil Benešovi návrh na doplnění vlády, dohodnutý s představiteli stran obrozené Národní fronty. Beneš, jak známo váhal, ale nakonec ustoupil, přijal demisi všech 12 ministrů tří politických stran a schválil návrh na doplnění vlády, předložený jejím předsedou. Po poledni vyhlásil výsledek této návštěvy na Hradě československý rozhlas.

V rekonstruované vládě Národní fronty, která měla 24 členy, bylo 11 komunistů (osm za KSČ a tři za KSS), tři sociální demokraté, dva zástupci odborářů, dva zástupci strany lidové, dva ze strany národně socialistické, jeden zástupce Demokratické strany, jeden ze Strany slobody a dva nestraníci.

Krize byla legálně vyřešena. Na pražském Václavském náměstí se sešly desítky tisíc lidí, kteří rozhodnutí prezidenta nadšeně přijali. V pátek 27. února odpoledne opustil prezident Edvard Beneš Pražský hrad a odjel natrvalo do své soukromé vily v Sezimově Ústí.

V sobotu a v neděli 28. a 29. února se sešel sjezd rolnických komisí.

****Co dodat závěrem... ****

Předně, tento článek si neklade za cíl cokoliv z událostí v únoru 1948 hodnotit. Různých publikací, článků a analýz toho mimořádně významného období československých dějin bylo napsáno bezpočet. Faktem je, že postupně převzala KSČ a Národní fronta moc ve státě, a v Československu byla zahájena výstavba nové společnosti. Květnová ústava z roku 1948 nabídla občanům novou budoucnost. Období po roce 1948 je současnou mocí a jejími historiky cíleně zkreslováno, vybírány z něj jsou jen negativní události. Věřme, že v budoucnu bude období výstavby socialismu kvalifikovaně a objektivně zhodnoceno. Kdy se to stane, těžko říci.

25. února 2010, Jiří Janouškovec